

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Elišky Cihlářové a soudců JUDr. Karla Šimky a Jaroslava Hubáčka v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalovanému: **Krajský státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Českých Budějovicích**, se sídlem Goethova 1949/2, České Budějovice, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 7. 2011, č. j. 10 Na 967/2010 – 48,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

Krajský soud v Českých Budějovicích usnesením ze dne 25. 7. 2011, č. j. 10 Na 967/2010 – 48, zamítl návrh žalobce (dále jen „stěžovatel“) na osvobození od soudního poplatku ze dne 23. 2. 2011. V odůvodnění usnesení krajský soud uvedl, že stěžovatele poučil o správném postupu ve věci žádosti o osvobození od soudních poplatků a stanovil mu lhůtu k zaslání příslušného formuláře či jinému prokázání majetkové a výdělkové situace ve lhůtě 14 dnů, a to v maximální snaze zajistit ochranu jeho práv a eliminovat tím jakoukoliv újmu, kterou by mohl utrpět. Stěžovatel tvrzené skutečnosti vyplněním tiskopisu (vzor 060), popř. jiným vhodným způsobem, jak o tom byl krajským soudem poučen, nedoložil. V jiné věci týkající se stěžovatele a vedené u krajského soudu pod zn. 10 Ca 24/2008 ověřoval soud ve smyslu rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 8. 2010, č. j. 7 Ans 3/2009 - 184, možnost či nemožnost stěžovatele zajistit si prostředky na vlastní živobytí. U Městského úřadu v Poličce, který

stěžovateli (podle jeho tvrzení) vyplácí některé dávky pomoci v hmotné nouzi, krajský soud zjistil, že stěžovatel požádal dne 2. 5. 2007 o dávku pomoci v hmotné nouzi - příspěvek na živobytí a dne 7. 1. 2008 o doplatek na bydlení. Při podání žádosti doložil doklad o plné invaliditě vydaný Českou správou sociálního zabezpečení (dále jen „ČSSZ"). Dne 28. 1. 2008 obdržel městský úřad od ČSSZ sdělení o trvání plné invalidity. Na základě toho vydal městský úřad dne 4. 5. 2007 pod č. j. 4961/2007/POL oznámení o přiznání příspěvku na živobytí ve výši 3126 Kč měsíčně, aniž by při zkoumal snahu zvýšit si příjem vlastní prací, neboť to zákon v takovém případě nevyžaduje. Oznámením ze dne 7. 1. 2008, č. j. 73/2008/POL, pak byla stěžovateli přiznána dávka pomoci v hmotné nouzi - doplatek na bydlení ve výši 2900 Kč. Podle sdělení městského úřadu stěžovatel jiné dávky pomoci v hmotné nouzi nečerpal, a pokud nedojde ke změně související legislativy, budou stěžovateli vypláceny dávky pomoci v hmotné nouzi v dosavadní výši. Městským úřadem tak bylo potvrzeno přiznání příspěvku na živobytí ve výši 3126 Kč měsíčně počínaje květnem 2007 a doplatku na bydlení ve výši 2900 Kč měsíčně od ledna 2008. Městský úřad ke svému vyjádření ze dne 18. 10. 2010 připojil ověřenou kopii sdělení ČSSZ - OSSZ České Budějovice ze dne 23. 1. 2008 a výpisu ze záznamu o jednání - posouzení zdravotního stavu ze dne 16. 11. 2007, v nichž se uvádí, že stěžovatel je plně invalidní (dnes invalidita 3. stupně) s další kontrolou stanovenou na leden 2011. Jiné listiny dokládající stěžovatelovu nemajetnost a nemožnost obstarat si finanční prostředky stěžovatel nepředložil. Přes výše uvedené okolnosti, jež jsou samy o sobě pro krajský soud dostatečným důvodem, aby návrh stěžovatele na osvobození od soudních poplatků odmítl, krajský soud uvedl, že celková částka, se kterou stěžovatel může disponovat, se pohybuje nejméně ve výši 6026 Kč měsíčně, tj. cca 72 000 Kč za rok. Invalidita sama o sobě neodůvodňuje závěry o nemožnosti vlastním přičiněním, a to jakkoliv, si své příjmy zvýšit. I kdyby stěžovatel tuto nemožnost doložil, což však neučinil a břemeno tvrzení tak v této věci neunesl, nejeví se výše soudního poplatku 3000 Kč ve srovnání s ročním příjmem stěžovatele nejméně 72 000 Kč natolik nepřiměřenou, aby nebylo možné soudní poplatek ze strany stěžovatele v jedné věci uhradit. Krajský soud dodal, že v případě opodstatněnosti kasační stížnosti, o níž musí být stěžovatel přesvědčen, pokud ji nepodává pouze jako svévolný prostředek, kterým žalované straně a krajskému soudu hodlá demonstrovat vlastní přesvědčení v souzené věci, by stěžovateli byl navíc poplatek žalovanou stranou uhrazen. I stěžovatel tak musí zvážit, zda své návrhy podává vždy opodstatněně a nikoliv jako příhodný, nadto podle přesvědčení stěžovatele i bezplatný, prostředek k ventilování sporů se žalovanými stranami soudní cestou, aniž by ovšem byly naplněny předpoklady ochrany poskytované subjektivním veřejným právům, když by věc byla v řadě případů řešitelná užitím jiných (nejen právních) prostředků běžných v životě společnosti, kdy k ochraně cestou soudní by bylo na místě se uchýlit až následně, v důsledku selhání běžných společenskoekonomických instrumentů, a soudní ochrana by zde tak měla fungovat až jako garant ochrany v další instanci (srov. též usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 1. 2011, I. ÚS 3124/10).

Proti tomuto usnesení podal stěžovatel v zákonné lhůtě kasační stížnost. Z obsahu kasační stížnosti vyplynulo, že stěžovatel má za to, že již podání ze dne 20. 11. 2010 je plnohodnotná žádost s přiznanými poměry a čestným prohlášením o pravdivosti a úplnosti podání. Stěžovatel popírá, že Nejvyšší správní soud dal pokyn krajskému soudu, aby mu znovu zaslal tiskopis 060. Navíc zákon tento tiskopis, který již 20 let neodpovídá právnímu řádu, nepředepisuje. Stěžovatel dále namítal, že podmínkou ani pro osvobození

ani pro ustanovení zástupce není, že žadatel věrohodným způsobem prokáže nemožnost si prostředky opatřit. Výkladem § 36 odst. 3 s. ř. s., a ani § 136 o. s. ř., k takovému názoru nelze dospět a judikatura soudů nemůže nahrazovat vůli zákonodárce. Všechny skutečnosti týkající se příjmů stěžovatele zahrnuje podání ze dne 20. 11 2010 a listiny uložené u správy soudu a v originálech ve spisu sp. zn. 10 Ca 24/08. Krajský soud tak měl k dispozici potřebné dokumenty, nemusel za stěžovatele nic dohledávat a nelogicky očekával, že stěžovatel doloží příjmy, které nemá. Je šikanózní a diskriminační očekávat u osoby plně invalidní, že si příjem zvýší vlastním přičiněním. Úvahy krajského soudu o strategii stěžovatele v jeho soudních řízeních jsou nesprávné, neboť soudní ochrana prostřednictvím kasační stížnosti je jediným prostředkem ochrany proti odmítnutí jeho podání krajským soudem ve věci samé. Stejně tak žaloby na nečinnost subjektu povinného poskytnout informaci nemají původ v soukromoprávních sporech. Stěžovatel také namítal, že krajský soud si nedovoleným způsobem opatřil rozhodnutí Ústavního soudu a účelově jej použil k očerňování jeho osoby, když právně závazné jsou výroky a nikoliv jejich odůvodnění. Stěžovatel je toho názoru, že krajský soud jej nesprávně poučil o možnosti podat opravný prostředek proti usnesení na č. listu 48, jelikož proti tomuto usnesení je kasační stížnost nepřípustná. Krajský soud dále v záhlaví neoznačil odpůrce a správně měl jeho žádost odmítnout, a nikoliv zamítnout.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení krajského soudu v souladu s ust. § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které uplatnil stěžovatel, přičemž neshledal vady uvedené v odstavci 3 citovaného ustanovení, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

Usnesení o nepřiznání osvobození od soudních poplatků je meritorním rozhodnutím, jež se podstatně dotýká práv účastníka řízení, a proto je proti němu přípustná kasační stížnost. Stejně jako v případě zastavení řízení o kasační stížnosti z důvodu nezaplacení soudního poplatku i v případě rozhodnutí o nepřiznání osvobození od soudního poplatku nepodléhá řízení o kasační stížnosti proti tomuto typu rozhodnutí poplatkové povinnosti a ani podmínce povinného zastoupení advokátem.

Stížní námitka, že stěžovatelova žádost o osvobození od soudních poplatků měla být odmítnuta, a nikoliv zamítnuta, není důvodná. Skutečnost, že ve výroku krajský soud neuvedl, že „osvobození od soudních poplatků se nepřiznává“, ale žádost o osvobození od soudních poplatků zamítl, nemá vliv na správnost jeho rozhodnutí, jelikož je z výroku usnesení po obsahové stránce zřejmé, jak bylo o stěžovatelem nárokovaném osvobození rozhodnuto. Stejně tak nemá vliv na zákonnost usnesení, nebyl-li v jeho záhlaví označen žalovaný, neboť i bez toho byla v daném případě věc, o níž bylo rozhodováno, označena takovým způsobem, že je zcela jednoznačně individualizována a nelze ji zaměnit s jinou věcí.

Ze soudního spisu vyplynulo, že stěžovatel učinil dne 20. 11. 2010 podání, jehož obsahem je zmenšená xerokopie první strany prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků (tiskopis 060) ve věci správních žalob podaných dne 25. 10. 2010, dále nakopírovaný doklad (ústřižek poštovní poukázky) o dávce pomoci v hmotné nouzi v částce 6026 Kč zaslané stěžovateli městem Polička s textem *„zároveň navrhovatel žádá soud, aby mu neukládal lhůtu ke splnění*

povinnosti v délce kratší než 15 dnů – není zastoupen, není zdráv a nemá žádné finanční prostředky na poštovné". Vázán rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 4. 2011, č. j. 7 As 107/2010 – 32, krajský soud dne 23. 6. 2011 vyzval stěžovatele, aby vysvětlil, co bylo podáním ze dne 20. 11. 2010 míněno a opětovně jej poučil, že pokud žádá o osvobození od soudních poplatků, je třeba soudu předložit vyplněný tiskopis 060 v aktuální podobě. Dále jej poučil, že je možné skutečnosti prokazující majetkové a sociální poměry, tj. výši příjmů, množství disponibilních finančních prostředků apod., jakož i nemožnost si prostředky opatřit, doložit soudu i jiným způsobem. Stěžovatel reagoval dne 11. 7. 2011 podáním zaslaným krajskému soudu, v němž polemizoval s výzvou ze dne 23. 6. 2011, odkázal na své podání ze dne 20. 11. 2010, ale žádné aktuální údaje o své majetkové či sociální situaci nedoložil.

Individuální osvobození od soudních poplatků je procesním institutem, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživých sociálních poměrech, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona č. 549/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o soudních poplatcích"), který by mu případně znemožnil přístup k soudní ochraně ve smyslu čl. 36 Listiny základních práv a svobod. Z konstantní judikatury Nejvyššího správního soudu týkající se institutu osvobození od soudního poplatku vyplývá, že důkazní břemeno prokázání nedostatku prostředků k úhradě soudních poplatků nese účastník řízení. Skutečnosti rozhodné pro osvobození může účastník uvést přímo v žádosti. Neučiní-li tak, soud jej k tomu vyzve. Zpravidla se tak děje výzvou k vyplnění „Potvrzení o majetkových a výdělkových poměrech". Příjmy je pak nutno doložit potvrzením, u ostatních skutečností žadatel prohlašuje, že poskytl pravdivé údaje. Při úvaze o splnění podmínek pro osvobození vychází soud ze žádosti a dokladů účastníka řízení, případně z dalších skutečností, jsou-li mu známy, např. z jiného řízení. Přitom váží jednak výši soudního poplatku a veškeré skutečnosti, které se sporem souvisí (usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 8. 2010, č. j. 1 As 23/2009 - 95, publ. pod č. 2163/2011 Sb. NSS a na www.nssoud.cz). V rozsudku ze dne ze dne 19. 8. 2010, č. j. 7 Ans 3/2009 – 184 Nejvyšší správní soud dále zdůraznil, že při rozhodování o osvobození od soudních poplatků se vedle ust. § 36 odst. 3 s. ř. s., aplikuje také ust. § 138 o. s. ř. za použití § 64 s. ř. s. Podle tohoto ustanovení lze přiznat účastníku řízení osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to jeho poměry, a to zcela nebo zčásti. Žadatel je přitom povinen soudu prokázat věrohodným způsobem své majetkové a sociální poměry. Při rozhodování o osvobození od soudních poplatků soud přihlíží k celkovým majetkovým poměrům žadatele, k výši soudního poplatku, k nákladům, které si pravděpodobně vyžádá dokazování, k povaze uplatněného nároku, popř. k dalším rozhodným okolnostem. Při hodnocení majetkových poměrů žadatele je třeba přihlédnout nejen k výši jeho příjmů a množství disponibilních finančních prostředků, ale také k jeho možnosti si tyto prostředky opatřit. Rozhodnutí o žádosti pak musí vždy vycházet z konkrétního posouzení naplnění výše uvedených podmínek a musí odpovídat tomu, aby žadateli nebylo jen pro jeho majetkové a sociální poměry znemožněno uplatňovat nebo bránit své právo. Osvobození od soudních poplatků je proto možno přiznat pouze osobě, která objektivně není schopna soudní poplatek zaplatit a nemá jinou možnost jak se domoci svých práv než cestou soudního řízení. Vždy je však nutno přihlížet i ke konkrétním možnostem žadatele finanční prostředky si opatřit.

V dané věci krajský soud opakovaně umožnil stěžovateli doložit své majetkové poměry, včetně zaslání příslušného formuláře č. 060, jenž je běžně používaným formulářem, v němž žadateli postačí jen vyplnit předepsané kolonky k jednotlivým otázkám, případně některé údaje nechat potvrdit a doložit potřebné přílohy. Stejně tak jej poučil o možnosti doložit svoji situaci i jakýmkoliv jiným věrohodným způsobem. Stěžovateli tedy nic nebránilo v tom, aby vyplnil zaslaný tiskopis a přiložil příslušné přílohy, případně mohl jiným věrohodným sdělit svoji aktuální majetkovou a výdělkovou situaci a doložit ji. Stěžovatel na tento postup krajského soudu reagoval v podstatě obstrukčními podáními, polemizujícími se samotnými principy řízení o přiznání osvobození od soudních poplatků. Pouhý odkaz na podání ze dne 20. 11. 2010 nepostačí, neboť krajský soud poučil stěžovatele, že požaduje prokázání aktuální situace, tedy nikoliv situace před osmi měsíci. Námitka stěžovatele, že je nedůstojné po osobě plně invalidní požadovat prokázání majetkové a výdělkové situace, je nedůvodná. Je zcela legitimní požadovat po žadatelích o osvobození od soudního poplatku, čili po těch, kteří požadují, aby stát nesl náklady jejich soudních řízení, aby prokázali, že jsou skutečně v takové situaci (z hlediska finanční, sociální i z povahy a významu sporu pro jejich práva), která by jim znemožnila hájit účinně své práva u soudu. Tomu ostatně odpovídá i dikce ust. § 36 odst. 3 s. ř. s. a § 138 o. s. ř. za použití § 64 s. ř. s. Přiznání invalidity určitého stupně samo o sobě tuto situaci nepresumuje, jakkoli naznačuje, že invalida nebude schopen své příjmy zvýšit běžnou pracovní činností. Není totiž vyloučeno, aby invalida disponoval i významným majetkem, který získal např. z podnikání či investic, z tvůrčí činnosti nebo v rámci restituce či jako dědictví.

Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu uvedl v usnesení ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008 - 74, publ. pod č. 2099/2010 Sb. NSS a na www.nssoud.cz, k pravidlům pro osvobozování od soudních poplatků následující:

„[18] Čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dálen jen „Listina“) stanoví, že „[k]aždý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu“. Je-li součástí „stanoveného postupu“ procedura, v níž může být jednotlivec osvobozen od soudních poplatků, je porušení této procedury a nesprávná aplikace pravidel, za nichž má být osvobození přiznáno, porušením základního práva. Z toho ostatně vychází i judikatura Ústavního soudu.

[19] Podle § 138 odst. 1 o. s. ř. „[n]a návrh může předseda senátu přiznat účastníkovi zcela nebo zčásti osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka a nejde-li o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva“. Uvedené ustanovení vyložil Ústavní soud ve světle čl. 36 odst. 1 Listiny ve shora již zmíněném nálezu ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. IV. ÚS 289/03, jednoznačně tak, že „k tomu, aby soud mohl osvobodit účastníka řízení od zaplacení soudního poplatku, musí být současně splněny dvě podmínky, a to nepříznivá finanční situace a pravděpodobnost úspěchu v daném řízení na straně žadatele. Jen v tomto rozsahu může soud hodnotit oprávněnost žádosti.“

[20] S ohledem na uvedenou judikaturu Ústavního soudu je nutno vykládat i obdobné ustanovení procesního předpisu, jímž se řídí správní soudnictví. Podle § 36 odst. 3 věty první s. ř. s. „[ú]častník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu osvobozen od soudních poplatků“. Soudní řád správní tedy ještě

explicitněji než občanský soudní řád stanoví v rovině podmínek pro osvobození od soudních poplatků týkajících se majetku jedině to, že účastník musí „nemít dostatečné prostředky". Uvedené ustanovení nelze vyložit jinak než jako pravomoc soudu k prověření objektivní situace (zjištění, zda účastník má, anebo nemá dostatečné prostředky), nikoli však jako pravomoc k prověření, z jakých příčin se tak stalo (tj. k prověření „subjektivní stránky" nemajetnosti). Příčiny nemajetnosti jsou totiž pro rozhodnutí o osvobození od soudních poplatků zásadně irelevantní, neboť zákonodárce je jako kritérium pro posouzení nestanoví. Jinak řečeno, i kdyby účastník neměl dostatečné prostředky proto, že se nechoval zodpovědně (např. rezignoval na výdělečnou činnost, ač jí byl schopen), nelze mu za situace, kdy dostatečné prostředky vskutku objektivně nemá, zásadně dobrodiní § 36 odst. 3 s. ř. s. odepřít (samozřejmě jen za předpokladu, že i další kumulativně stanovené podmínky jsou splněny). Shora již zmíněný rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 9. 2004, č. j. 2 Afs 28/2004 - 40, č. 423/2005 Sb. NSS, ostatně právě z takového výkladu vychází a zohlednění chování jednotlivce připouští jen v případech zjevné (excesivní) nezodpovědnosti. Uvedený judikát trefně poznamenává, že příliš silný důraz na „subjektivní stránku" jednání účastníka by vedl „ke znemožnění přístupu k soudu lidem v životě či podnikání neúspěšným".

[21] Slovo „může" užité v § 36 odst. 3 větě první s. ř. s. ovšem dává soudu určitý, byť ve světle judikatury Ústavního soudu poměrně nevelký, prostor pro uvážení, zda i když jsou podmínky pro osvobození splněny, tj. účastník nemá dostatek prostředků a není naplněna ani negativní podmínka osvobození zakotvená ve větě druhé zmíněného ustanovení, není výjimečně namístě mu dobrodiní osvobození od soudních poplatků odepřít. Soudní uvážení se musí řídit stejnými pravidly jako uvážení správní, tj. zejména se musí vyvarovat libovůle, rozlišovat mezi různými případy na základě racionálních, logických a nediskriminačních kritérií a posuzovat obdobné případy obdobně a různé případy různě. Tato povinnost při soudním uvážení plyne z principu materiálního právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy). Znamená to, že budou-li podmínky podle § 36 odst. 3 věty prvé a věty druhé s. ř. s. splněny, pravidelně to povede k osvobození od soudních poplatků, a to v míře, která bude odpovídat majetkové nouzi účastníka řízení. Je proto žádoucí účastníka osvobodit jen částečně, lze-li po něm spravedlivě požadovat, aby byť jen z určité části svoji poplatkovou povinnost splnil. Neosvobození bude za splnění podmínek výjimkou z pravidla, pro kterou musí existovat vážné skutkové důvody, které je soud v rámci odůvodnění svého uvážení povinen přezkoumatelně vyložit, přičemž vždy musí mít na paměti, že základním smyslem a účelem uvedeného ustanovení je zajistit rovný přístup všech osob k soudní ochraně, tj. výkon ústavně zaručeného základního práva."

Uvedené obecné závěry vyslovené rozšířeným senátem lze na věc stěžovatele aplikovat následujícím způsobem.

Příjem nejméně 72 000 Kč za rok, tj. cca 6000 Kč za měsíc, lze zpravidla považovat za příjem pohybující se při spodní hranici příjmu, u něhož zásadně nelze uvažovat o osvobození od soudních poplatků dosahující v jednotlivém případě výše dvou či tří tisíc Kč. Nelze tedy říci *a priori*, že u takového příjmu je osvobození od soudního poplatku vyloučeno, avšak na druhé straně nelze bez dalšího ani mít za to, že u tohoto příjmu má být osvobození (za splnění dalších podmínek) přiznáváno. Posouzení bude zpravidla záležet na dalších rozhodných okolnostech. Těmi jsou v případě stěžovatele zejména zdroj příjmů (dávky poskytované státem v hmotné nouzi) a okolnost, že tyto dávky jsou v určité míře účelově určeny, a to na úhradu bydlení stěžovatele a jeho obživu. Současně stěžovatel

jako osoba invalidní ve třetím stupni (dříve plně invalidní) má minimální možnost zvýšit si svůj příjem vlastní prací. Není rovněž patrné, že by disponoval jakýmkoli významnějším majetkem. Kombinace výše uvedených okolností by zásadně měla vést k závěru opačnému, než k jakému dospěl krajský soud, tj. že stěžovateli osvobození od soudních poplatků, byť třeba jen zčásti, přiznat. U stěžovatele však existují zvláštní okolnosti, jež vedou k závěru, že v jeho případě, je namístě výjimečně využít oprávnění k soudnímu uvážení a osvobození od soudních poplatků mu výjimečně nepřiznat. Takové okolnosti zohlednil i krajský soud, byť to vyjádřil poněkud zavádějícím způsobem tak, že *„(s)právní soudnictví nemůže být fórem, na kterém se budou (bezplatně) projednávat spory začasté soukromého původu"*. Tímto zvláštním důvodem k odepření osvobození od soudního poplatku je povaha sporů, které stěžovatel před správními soudy v poslední době v mnoha případech vede. A k nim patří i projednávaná věc. Krajskému soudu i Nejvyššímu správnímu soudu je z jejich úřední činnosti známo, že stěžovatel vede s různými veřejnými institucemi množství sporů týkajících se poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů, které často pokračují jako spory soudní.

V dané věci se jedná o spor týkající se žádosti stěžovatele o poskytnutí pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 12/03. Stěžovatel se se žádostí obrátil na Okresní státní zastupitelství v Českých Budějovicích. Podobného rázu jsou i jiné spory stěžovatele projednávané Nejvyšším správním soudem i soudy krajskými. Tyto spory přitom nejsou takového charakteru, aby měly vztah k podstatným okolnostem stěžovatelovy životní sféry. Netýkají se, a to ani nepřímo, stěžovatelova majetku, životních podmínek či jiných podobných záležitostí. Jde naopak o spory vyvolané stěžovatelovým zájmem o veřejné záležitosti a fungování veřejných institucí. Takové spory má stěžovatel plné právo vést, dává-li mu objektivní právo procesní možnosti tak činit, a musí v nich mít možnost účinně hájit svá práva. Není však důvod, aby náklady na vedení takových sporů, které je zásadně povinen hradit každý žalobce, za stěžovatele pravidelně nesl stát formou osvobozování od soudních poplatků. Osvobození od soudních poplatků nemá být institutem umožňujícím chudým osobám vést bezplatně spory podle své libosti, nýbrž zajistit, aby v případech, kdy nemají dostatek prostředků, a přitom je na místě, aby soudní spor vedly (neboť jde o věc skutečně se dotýkající jejich životní sféry), jim nedostatek prostředků nebránil v účinné soudní ochraně. Takovou povahu však předmětný spor nemá. Jde o poskytnutí pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce, přičemž ze žádných okolností neplyne, že by stěžovatel měl důvod vztahující se k jeho životní sféře, aby si uvedený dokument vyžádal. Stěžovatel má jistě právo snažit se takový dokument získat, avšak za existujících konkrétních okolností, z nichž je patrné, že předmětný spor nespadá do kategorie těch, které se týkají jeho životní sféry, je na místě mu výjimečně osvobození od soudních poplatků odepřít.

Nejvyšší správní soud podotýká, že vyslovený právní názor nelze v žádném případě vykládat v tom smyslu, že by spory týkající se svobodného přístupu k informacím měly být pro účely rozhodování o osvobození od soudních poplatků vnímány jako spory častěji než jiné nespadající do kategorie sporů týkajících se životní sféry účastníků. Takové zobecňování nelze činit a každý spor je z tohoto hlediska nutno posuzovat přísně individuálně. Nicméně právě v oblasti svobodného přístupu k informacím je třeba, aby byly pečlivě zvažovány všechny aspekty tohoto ústavně zaručeného základního práva, jelikož jde o právo požadovat od povinných subjektů určitou činnost, a to zásadně

bezplatně a v relativně krátkých lhůtách, což je může za určitých výjimečných okolností významně zatížit. Judikatura Nejvyššího správního soudu setrvale vychází z toho, že široce pojatý svobodný přístup k informacím ve veřejné sféře je jednou z nejefektivnějších cest k transparenci veřejné moci, k její všestranné, účinné a kontinuální veřejné kontrole a jedním z nástrojů snižujících možnosti jejího zneužívání. Na druhé straně však nelze přehlédnout, že kverulační, zjevně šikanózní, či dokonce pracovní kapacitu orgánů veřejné moci z různých důvodů cíleně paralyzující výkon tohoto práva může mít významné negativní důsledky, které za určitých okolností mohou popřít dokonce i smysl a účel práva na svobodný přístup k informacím. Jedním z nástrojů, jak zabránit zneužívání tohoto práva, a tím i jeho diskreditaci v očích veřejnosti i orgánů veřejné moci, proto musí být i citlivá regulace nadužívání tohoto práva v případech výše uvedených. Taková regulace může se za určitých okolností dít i cestou výjimečného odepření práva na osvobození od soudních poplatků.

Krajský soud tedy v určitých ohledech neposoudil správně některé dílčí právní otázky týkající se osvobození stěžovatele od soudních poplatků, věcně však rozhodl správně, jestliže žádost stěžovatele o osvobození zamítl. Proto Nejvyšší správní soud korigoval dílčí nesprávné závěry krajského soudu (viz usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 4. 2009, č. j. 8 Afs 15/2007 – 75, publ. pod č. 1865/2009 Sb. NSS a na www.nssoud.cz).

Z výše uvedených důvodů Nejvyšší správní soud neshledal kasační stížnost důvodnou, a proto ji podle ust. § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl bez jednání postupem podle ust. § 109 odst. 1 s. ř. s., podle kterého o kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud zpravidla bez jednání.

Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o ust. § 60 odst. 1 věta první ve spojení s § 120 s. ř. s., podle kterého, nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Nejvyšší správní soud žádnému z účastníků náhradu nákladů nepřiznal, protože stěžovatel v řízení úspěch neměl a krajskému státnímu zástupci Krajského státního zastupitelství v Českých Budějovicích žádné náklady s tímto řízením nevznikly.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 26. října 2011

JUDr. Eliška Cihlářová
předsedkyně senátu